

ВІСНИК

СКОВОРОДИНІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

*"Ми сотворим світ лучишій,
Бозихдем день веселейший"*
Г.С.Сковорода

Харків 2021

Цицхвая В. М.

ФОРМУВАННЯ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ НА ПОЧАТКУ
XX СТ. ТА СТВОРЕННЯ ОУН 217

Юлдашов Р. Н.

ЕКОНОМІЧНИЙ ТА БІХЕВІОРИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СПОЖИВЧОЇ
ПОВЕДІНКИ – ПОРІВНЯННЯ ПІДХОДІВ 222

Явтушенко А. С.

«БУДИНКИ СМЕРТІ». БІЛОМОРСЬКО-БАЛТІЙСЬКИЙ КАНАЛ 227

Ярошенко О. В.

ПРОЄКТ Г. Р. ДЕРЖАВІНА ВИРІШЕННЯ «ЄВРЕЙСЬКОГО ПИТАННЯ» У
РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ 231

РОЗДІЛ 3. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ЗДОРОВ'Я І СПОРТ

Алєйнікова Н. О.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНОГО ВПЛИВУ
ТЕХНІКОЮ «АЛМАЗНОЇ ВИШИВКИ» НА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІ РІВНЯ 237

Бабашова К. Р.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІ РІВНЯ 242

Бірюкова В. В.

РОЗВИТОК ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ
ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІІ РІВНЯ 245

Борисенко А. О., Коц С. М.

ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ТА
ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ХНПУ ІМЕНІ
Г. С. СКОВОРОДИ 249

Бугаєнко В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОНЕТИЧНОГО ТА ФОНЕМАТИЧНОГО
КОМПОНЕНТІВ МОВЛЕННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ІЗ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ 253

Явтушенко А. С.
*здобувач першого(бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Середня освіта (Історія,
правознавство та суспільствознавчі дисципліни)
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

«БУДИНКИ СМЕРТІ». БІЛОМОРСЬКО-БАЛТІЙСЬКИЙ КАНАЛ

Науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент І.В. Чернікова

У Радянському Союзі існували спеціальні примусові табори для військовополонених і цивільних, в яких людей карали не через те, що зробили, а ким вони були. Так, вже в 1917 році сформулювалося поняття «класовий ворог», який довго не мав виразного значення.

Ворогами революції послідовно оголошувалися аристократи, що не встигли втекти, білогвардійці, іноземці-військовополонені, банкіри, торговці, співробітники царської поліції, служителі церкви. Пізніше до них приєдналися заможні селяни, кулаки та політичні опоненти партії більшовиків. Перший судовий, він же каральний орган Радянської влади, Всеросійська надзвичайна комісія з боротьби з контрреволюцією та саботажем (ВЧК), почав роботу вже через декілька місяців після революції – у грудні 1917 року. Першим чекістам доводилося винаходити карну систему буквально на ходу. За нестачею в'язниць ув'язнених селили у спорожнілих особняках, підвалах, будинках палаців та церквах.

Втім, до 1918 року більшовицький уряд уже перейнявся будівництвом окремих таборів за межами міст спеціально для «антирадянських елементів». Першим табором, який започаткував систему трудового використання ув'язнених у СРСР, став сформований у 1923 році Соловецький табір особливого призначення (СЛОН) (ГУЛАГ був опорою СРСР).

Есери, анархісти, соціал-демократи та інші політичні вороги більшовиків спочатку користувалися на Соловках дивовижними привілеями: вони жили в приміщенні колишнього монастирського готелю, в кімнатах з вікнами,

окремими ліжками і навіть письмовими столами. Могли отримувати посилки не тільки від родичів, але й від Політичного Червоного Хреста, яким керувала дружина М. Горького Катерина Пешкова. Вільно пересувалися територією табору та відмовлялися брати участь у спільних роботах. Привілеї скінчилися в 1924 році з приходом до влади колишнього в'язня Нафталія Френкеля, який запропонував нову організацію праці, націлену на економічну вигоду для всієї держави. Винайдена ним система сподобалася особисто Й. Сталіну, і в 1931 році соловецький начальник очолив будівництво Біломорканалу (Білорусець, 2021).

Дослідник Ю.А. Дмитрієв вказує: «О том, что существует в нашей стране Беломорканал, знает почти каждый. А для тех, кто слаб в географии, для пущей убедительности, его ещё и на карте показывают миллиардными тиражами...на папиросной пачке. Правда, далеко не все знают, как и кем этот канал строился....» (Дмитриев, 2003).

У червні 1930 року радянський уряд ухвалив рішення побудувати Біломорсько-Балтійський канал. Будівництво тривало впродовж 1931-1933 років. Згідно з наказом Й. Сталіна, канал мав бути побудований протягом короткого терміну і коштувати дешево. 16 листопада 1931 року Соловецький виправно-трудоий табір розформували, а на його базі створили Біломорсько-Балтійський табір із адміністративним центром у Медвеж'єгорську.

1 січня 1932 року його острівний підрозділ, який не мав стосунку до будівництва каналу, був виокремлений у невеликий табірний комплекс під попередньою назвою – Соловецький табір ОДПУ. У листопаді 1933 року він знову увійшов до Белбалтабору як 8-й спеціальний (штрафний) відділ.

Під час будівництва каналу в'язні використовували дерев'яні лопати, ручні пилки, кирки і тачки, замість металу слугувало дерево, пісок, камінь, оскільки нова техніка була надто дорогою для СРСР або недоступною. В'язнів-будівельників називали «каналармійцями» (Дмитриев, 2003).

Табірна адміністрація застосовувала так звану «котловку» – нерівне харчування: чим менше ув'язнений виробляв, тим менше він отримував їжі. Кожний, хто брав участь у будівництві каналу, позначався скорченою позначкою «з/к», що було скороченням від російського «заклученный каналоармеец».

20 лютого 1937 року Соловецький відділ Белбалтлагу було передано 10-му (тюремному) відділу ГУДБ НКВС і реорганізовано у Соловецьку тюрму особливого призначення (СТОН) із суворим режимом. У директиві №59190 від 16 серпня 1937 року наркому внутрішніх справ Миколи Єжова йшла мова про те, що потрібно «із 25 серпня розпочати й у двомісячний термін закінчити операцію з репресування найактивніших контрреволюційних елементів з числа утримуваних у тюрмах ГУДБ, засуджених за шпигунську, диверсійну, терористичну, повстанську і бандитську діяльність...» (Овсієнко, 2005).

16 жовтня 1937 року заступник начальника АГУ УНКВД Ленінградської області капітан держбезпеки Михайло Матвеев отримав за підписом начальника Ленінградського УНКВД комісара держбезпеки І-го рангу Л. Заковського письмову вказівку («предписание») такого змісту: «Предлагается осужденных Особой тройкой УНКВД ЛО согласно прилагаемых к сему копий протоколов Тройки за № 81, 82, 83, 84 и 85 от 9, 10 и 14 октября с. г. – ВСЕГО в количестве 1116 человек, содержащихся в Соловецкой тюрьме ГУГБ НКВД СССР, – РАССТРЕЛЯТЬ. Для этой цели Вам надлежит немедленно выехать в г. Кемь и, связавшись с начальником Соловецкой тюрьмы ГУГБ – ст. майором госбезопасности т. АПЕТЕР, которому одновременно с этим даются указания о выдаче осужденных, – привести приговоры в исполнение согласно данных Вам лично указаний. Исполнение донесите – представив по возвращении акты» » (Овсієнко, 2005).

Серед жертв були видатні українці: Аркадій Барбар, Микола Павлушков, Микола Зеров, Микола Куліш, Марко Вороний, Григорій Епик, Мирослав Ірчан, Валер'ян Підмогильний, Сергій Грушевський, Володимир Чехівський, Михайло Полоз та інші.

Працювали на будівництві каналу більшою мірою заможні селяни – «куркулі», яких засилали за опір колективізації, але були також і непересічні особистості. Наприклад, три роки на каналі відпрацював відомий київський історик та мистецтвознавець Федір Ернст, якого туди було заслано за його німецьке походження та публічний виступ проти знищення Михайлівського Золотоверхого собору у Києві. Також два роки на Біломорканалі відбув Данило Нарбут – син видатного українського художника Георгія Нарбута. Його заарештували за сфальсифікованими даними про «антирадянську змову» (Овсієнко, 2005).

Також півтора роки на Біломорканалі відбув Андрій Ющенко – батько экс-президента України Віктора Ющенка. Сталося це у середині 1930-х рр, коли в Україні панував голод, і А. Ющенко – тоді студент Харківського інституту – через голод та матеріальну скруту змушений був виїхати у Баку. Там він влаштувався на роботу механіком-слюсарем при Каспійському пароплавстві, але незадовго був заарештований за «порушення паспортного режиму» і відісланий на будівництво каналу. Звільнили його через півтора роки – за рішенням Президії Верховної Ради СРСР, зі зняттям судимості (Нестерчук, 2004).

На відкриття каналу чекали самого Й. Сталіна. Він у Медвеж'єгорськ не приїхав, лише 18–25 липня здійснив із Климентом Ворошиловим та Сергієм Кіровим подорож каналом на пароплаві «Анохін», після чого розкритикував будівництво та сказав, що канал вузький і мілкий. Природньо, керівники будівництва запанікували, однак жодні дії за критикою вождя не послідували, натомість за будівництво каналу Нафталій Френкель та більшість чекістського керівництва отримали ордени. 5 серпня 1933 року Біломорсько-Балтійський канал імені Сталіна відкрили офіційно з відповідними урочистостями.

Отже, насправді концтабори не можна було назвати будинками і це не через погану атмосферу. Люди масово вмирали, а їх тіла кидали в бетон при заливці шлюзів та причальних стінок. Проте загальна кількість в'язнів не зменшувалася, оскільки постійно привозили поповнення. Ті, кому вдавалося

зберегти життя, отримували травму на все життя. А про це ми можемо дізнатися з їх розповідей.

Список використаних джерел:

1. ГУЛАГ був опорою СРСР. Українці зруйнували його. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/gulag-srsr-ukrayintsi-povstannia/31252102.html>
2. Дмитриев Ю.А. Беломорско-балтийский водный путь от замыслов до воплощения. Петрозаводск, 2003. 259 с. (дата звернення: 28.10.2021)
3. Нестерчук В. В'язень № 11367. *Кримська світлиця*. 2004. № 9. С. 6-7.
4. Овсієнко В.В. Світло людей. Мемуари та публіцистика. 2-ге видання. Харків, 2005. 352с.

Ярошенко О. В.

магістрант спеціальності «Історія»

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПРОЄКТ Г. Р. ДЕРЖАВІНА ВИРІШЕННЯ «ЄВРЕЙСЬКОГО ПИТАННЯ» У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент М. С. Вороніна

Україна є однією з держав з поліетнічним складом населення, в якій проживають представники різних етнічних груп. Утворення незалежної України та перетворення української нації на державну створило сприятливі умови для розробки принципово нової етнонаціональної політики, яка б сприяла швидкому подоланню наслідків попередньої політики, побудованої на нехтуванні національними особливостями етнічних груп, що проживали на її території. Тому в умовах національного, державного і культурного відродження України все більшого значення набувають питання історії національних